

MARTIN SCHIBBYE & MARTIN ALBINSSON TEXT
SOFIA RUNARSDOTTER BILD

Vill man ut i friska luften på gamla dar är det till samariter från Röda korset man får vända sig. Ledsagning är inte vårt ansvar, menar Täby kommun. Möt Rune Monö som ville ta en promenad och hamnade hos Regeringsrätten.

Promenad- striden

Under tre lager av filter sitter 86-årige Rune Monö i en fåtölj i sitt vardagsrum. Om ingen hjälper honom kommer han varken i eller ur den. Ett svagt hjärta, starr på bågge ögonen och dålig balans gör att han varken kan sätta i sina hörapparater eller ta sig någonstans själv. Ben och armmuskulerna är för svaga.

Det tar lite tid. Rune sträcker fram handen och kämpar med att presentera sig. Efter en stroke har han svårt att prata. Hans önskan? Att få tillbaka sina två promenader i veckan; att komma ut i friska luften.

Täby kommun vägrar. – Det är sjaskigt, är svaret från Rune. Orden kommer stötvis och eftertänksamt. Som stöd finns hustrun Iréne vid hans sida. Hon är själv 85 år och har haft en hjärtinfarkt.

– Jag orkar inte med rullstolen, den är för tung. Och att jag inte kan ta ut Rune gör också att inte heller jag kommer ut. Jag kan inte lämna Rune ensam.

Runes fru är i praktiken även personlig assistent. Lika mycket som Rune längtar hon efter att komma ut. Men den korta tid som hemtjänsten gör sina efterlängtade och uppskattade nedslag är just för kort. Iréne Monö berättar att när de får besök av bekanta brukar hon passa på att gå ut.

– Det får de ta, de är gamla vänner. Min generation är ju sådan att man inte ber om hjälp förrän i sista stund. Man ska klara sig själv. När man var liten fick man lära sig att man ska vara duktig, och så har man hållit på hela livet. Jag är ganska trött på det, säger Iréne.

Rune Monö har bott och varit yrkesverksam i Täby kommun i 53 år och är ett etablerat namn inom svensk formgivning. Han blev industridesigner långt innan begreppet ens fanns och ligger bakom kända produkter som ICA:s och SAS logotyper.

I tre års tid har promenadstriden rasat med socialnämnden. 2003 tog de bort Runes promenader och hänvisade till frivilligorganisationer. Samt till privata

»Det är sjaskigt«

RUNE MONÖ KOMMENTERAR KOMMUNENS BESLUT ATT DRA IN HANS TVÅ PROMENADER PER VECKA.

vårdgivare. ”Därtill har Rune Monö två barn, vilka bågge är folkbokförda i Täby. Även dessa torde kunna hjälpa sin far med promenader,” skrev kommunen till Länsrätten när Rune överklagade beslutet. – Vi vill få prövat hur långt kommunens ansvar sträcker sig, sa Filippa Reinfeldt (m) 2004, då ordförande i Socialnämnden.

Rune vann. Täby förlorade i Länsrätten. På alla punkter. Kommunen drev promenaderna till Kammarrätten och fick återi-

gen gå hem som förlorare. Domstolarna menade att Rune har behov av promenader för en skälig levnadsstandard och att Täby bröt mot socialtjänstlagen när de hänvisade till frivilligorganisationer.

Att hänvisa till ”privata hemtjänstutövare” ansågs dessutom av socialstyrelsen strida mot socialtjänstlagens portalparagrafer om att den enskildes ekonomi inte ska beaktas. Täbys innovativa förslag att Runes barn – varav ett arbetar på ambas-

sad i utlandet – skulle promenera med sin far, kommenterades inte av domstolarna.

Här kunde historien ha slutat. Domarna var tydliga. Rune skulle ut ur lägenheten – det var kommunens ansvar. Men Täby är inte som andra kommuner. De tog inte ett nej. Istället för att promenera med Rune gick de till Regeringsrätten. Varför?

fullmäktige, och där Fredriks mamma arbetat som ledarskapkonsult.

Det andra är Kinarestaurangen. Det är för tidigt för dagens lunch, men räkor med ris och en öl går att få fram. Bordet bredvid diskuterar pigjobb och skatter.

Detta är Reinfeldtlandet. Moderaterna har egen majoritet.

Foto: Moderaterna

»Det finns ingen gräns för hur mycket som kan privatiseras«

FILIPPA REINFELDT (M) VAR 2002–2006 KOMMUNALRÅD I TÄBY KOMMUN. HON VAR MED OCH INLEDDE ”PROMENADSTRIDEN” MEN VILL I DAG INTE LÄNGRE KOMMENTERA ”ETT ENSKILT FALL”. NUMERA ÄR HON SJUKVÅRDSLÄNSRÅD.

Det tar fem minuter att promenera de sju hundra meterna från Rune och Irenes hus till kommunhuset i Roslags Näsby. När man kommer fram är det första intrycket att det varken är stad eller land. Korvkiosken och Svensk kassaservice är nedlagt men på det lilla torget trängs sushiserveringen med Konsum och en kinarestaurang. Det mesta har centraliserats till Täby Centrum, även kommunstyrelsen har nyligen börjat skissa på ett nytt kommunhus där.

På en anslagstavla vid perrongen sitter lokaltidningens löpsedel. Bredvid hänger moderaternas ännu inte nedtagna valaffischer. Båda visar upp en leende Filippa Reinfeldt.

I 25 år har moderaterna haft makten. Här har många av de moderata idéerna för Sverige redan förverkligats. De stora kommunala bolagen är sålda. 60 procent av all äldreomsorg utförs av privata entreprenörer. Det sista servicehuset är just nedlagt.

– Det finns ingen gräns för hur mycket som kan privatiseras, har före detta kommunalrådet Filippa Reinfeldt (m) sagt.

I det lite sömniga villasamhället lyser det från två hus. Det ena är kommunhuset – där Filippa Reinfeldt arbetat i 12 år, där Fredrik Reinfeldts pappa sitter i fullmäktige, han som också varit engagerad i privata äldreomsorgsbolag, där Fredrik själv suttit i

– Vi vill ha principen prövad, om vårdtagarna ska testa den ideella sektorn först, innan kommunen på något sätt går in och beviljar de här insatserna, säger Leif Sjöholm, socialchef i Täby kommun.

Socialchefen talar om hur den ideella sektorn kan utföra visst vårdarbete mycket bättre än kommunens anställda; om hur anhöriga och frivilligorganisationerna skulle kunna göra så mycket mer – och kommunerna så mycket mindre. På kommunens hemsida kan man läsa om satsningen på anhörigvårdare som för kommunens pengar – tillsammans med den de ska vårda – reser till södra Spanien på utbildning.

– Jag tycker att man har varit lite för försiktig, lite för rädd för att utnyttja den

ideella sektorn i Sverige. Kommunen har på något sätt låtit de här föreningarna föra en tynande tillvaro, säger Leif Sjöholm.

Den tynande tillvaron för Röda korsets hemsamariter inleddes på sextioalet när kommunerna genom statsbidrag tog över omsorgen om de äldre. Lösningen är alltså inte ny. Den är från en svunnen tid av allmosor och fattigvård.

Genom historien har Röda korset identifierat humanitära behov i samhället och startat verksamheter som ambulansflyg, sjukhem, barnhem, förlossningshem, skoltandvård, skolhälsovård, barnkolonier och färdtjänst. I takt med välfärdssamhällets utveckling tog samhället över verksamheterna och byggde ut dem.

Men att lämna tillbaka promenaderna till hemsamariter oroar inte Leif Sjöholm. Utom när det gäller en viss grupp:

– När det gäller gravt handikappade får man förmodligen även i fortsättningen fortsätta med det. Det kan jag tänka mig, när det krävs jättemycket runt i kring det här med ledsagning.

De senaste åren har socialnämnden skurit ner 75 miljoner. Till Regeringsrättens domare skriver Täby att: ”Rune Monö måste godta att kommunen erbjuder honom åtgärder genom frivilligorganisationer. Det är vidare kommunens skyldighet mot övriga invånare att iakttä sparsamhet med de knappa resurserna som finns tillgängliga.” Som stöd för detta anför man att det i kommunen finns ”en omfattande frivilligverksamhet som bistår med ledsagning”. Kommunen upplåter dessutom lokaler gratis åt frivilligorganisa-

Foto: Sune Fridell

LEIF SJÖHOLM, SOCIALCHEF I TÄBY KOMMUN.

»Vi vill ha principen prövad, om vårdtagarna ska testa den ideella sektorn först, innan kommunen på något sätt går in och beviljar de här insatserna«

tioner som stöttar äldre. Socialnämndens ordförande Thomas Nilsonne nämner Röda korset, Svenska kyrkan och pensionärsorganisationer som svar på vilka det är som kan ta över promenaderna. Men stämmer det?

Ann Sofie Gideon är ansvarig för Röda korsets ledsagning och väntjänst i Täby kommun. När hon hör kommunens formulering skrattar hon högt och utbrister:

- Det måste vara min verksamhet det där, det är nog oss de hänvisar till.

Kyrkoherde i Täby församling är Johan Blix. Han berättar om kyrkans arbete med besöksgrupper. Grupperna har 175 registrerade frivilligarbetare. Men de har ingen service dit man kan ringa och beställa en promenad.

- Min spontana uppfattning är att kommunerna inte har någon anledning att undandra sig ansvaret, vi vill inte vara kommunens stöd gumma och har inte resurser för en omfattande ledsagningsverksamhet.

lar för volontärer, det vill säga man ska vara bunden en viss tid och det har vi sagt att det ställer vi inte upp på. Vi går när vi får tid, när vi har damer som känner för det och när vädret så tillåter. Något annat har vi aldrig förbundet oss till och kommer inte heller att göra.

- Men har ni har ingen möjlighet att göra något tidsbundet?
- Nej.
- Under längre perioder?
- Nej.
- Två gånger i veckan?
- Nej.
- Ledsagning?
- Nej, vi ersätter på intet sätt fast eller kommunalt anställda.
- Är ni oroliga för det?
- Då slutar vi, det är så enkelt, konstaterar Barbro Ekroth. Så länge vi är fria och obundna håller vi på.

Att organisera promenader för äldre i en hel kommun är en jätteapparat som tidigare stavades offentlig sektor. Ingen av organisationerna Täby nämner kan fullt ut åta sig uppdraget.

- Ljuger Täby för landets högsta förvaltningsdomstol för att kunna hänvisa äldre till organisationer som gratis ska ledsaga enstaka promenader?

»Vi vill inte vara kommunens stöd gumma«

JOHAN BLIX, KYRKOHERDE I TÄBY FÖRSAMLING OM KOMMUNENS ÖNSKEMÅL ATT KYRKAN SKA ÖVERTA EN DEL AV ANSVARET FÖR LEDSAGNINGEN AV KOMMUNENS ÄLDRE INVÅNARE.

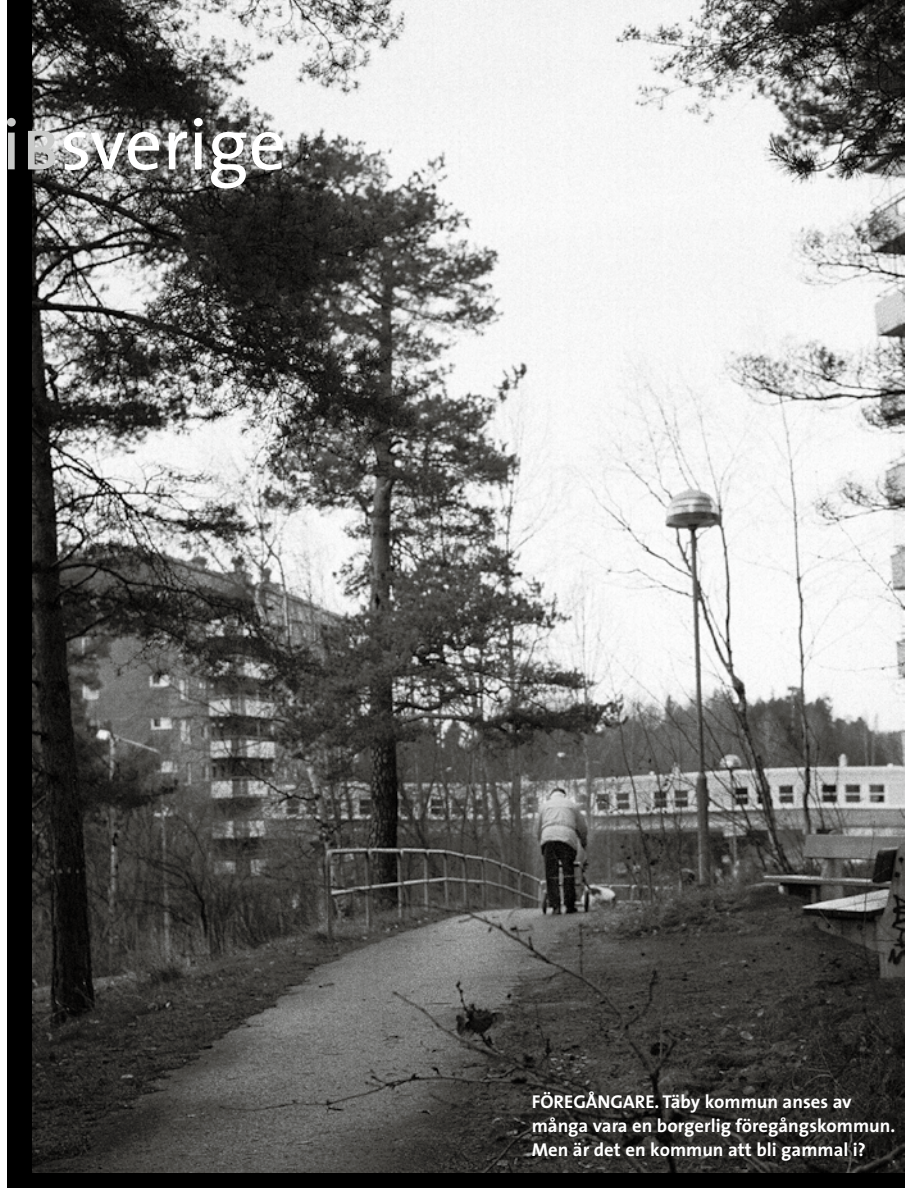
Men Ann Sofie känner inte igen sig i bilden. Regelbundna promenader är inget man erbjuder. Det finns så många äldre som väntar på att någon ska komma och hälsa på att de inte kan åta sig flera.

- Tillgången till frivilliga är för liten för att kunna möta de förfrågningar som vi har idag.

Återstår då pensionärsföreningarna. I Täby finns två: Tibbleseniörerna och Jarlabanke. Tillsammans driver de projektet Guld kanten som idag består av 22 damer som tar sig tid att gå och prata med de äldre på Tibblehemmet och spela Bingo var 14:e dag. Barbro Ekroth är en av de drivande i projektet:

- Kommunen vill låta oss bli vad de kall-

FÖREGÅNGARE. Täby kommun anses av många vara en borgerlig föregångskommun. Men är det en kommun att bli gammal i?

Det här är Täby

Täby, centralort i Täby kommun, Uppland (Stockholms län), 15 km norr om Stockholm

- Antal invånare: 60 861
- Medelinkomst män: 404 000 kr/år
- Medelinkomst kvinnor: 253 000/år
- Utrikes födda: 13 procent (Riket: 12 procent)
- Kommunal skatt: 30,5 procent
- Andel miljonärer: 30 procent
- Andel villor: 50 procent
- Andel bostadsrätter 42 procent
- Andel hyresrätter: 8 procent
- Landstingsskatt: 12,27 kr
- I Täby ligger Täby Galopp AB och Sveriges största köpcentrum under tak med 153 butiker och 17 restauranger.
- Här bor statsminister Fredrik Reinfeldt. Kommunen har bland annat kallats för ett moderat laboratorium och ett borgerligt skyltfönster.

Inte enligt socialnämndens ordförande Thomas Nilsson. Han känner inte igen frivilligorganisationernas egen bild. Frågan varför kommunen i tre års tid kämpat så hårt för att slippa ta hand om de äldre vill han inte svara på.

– Frågan är ledande, antingen omformulerar du den eller så kan jag svara på något annat.

Men skulle ni vinna mot Rune i Regeringsrätten innebär ju det att ni aldrig mer behöver ledsaga någon promenad i Täby?

– Om vi får rätt så innebär det att det är lagstiftarnas intentioner att det inte är olagligt för kommunen att inte utföra de här tjänsterna. Sen kan man lösa det på frivillig basis.

Tydligt är att fallet Rune inte bara handlar om ekonomi; utan ideologi – och principer.

Röda korsets samariter ska tvingas ta över allt mer av det som tidigare sköttes av kommunen.

I samma takt som hälsan försämrats har Runes promenader vandrat hela vägen från kommunhuset över Länsrätt och Kammarrätt till Sveriges högsta förvaltningsjurister. Endast några få procent av de ärenden som kommer till Regeringsrätten anses vara av principiellt intresse och ges prövningstillstånd. Runes promenad är ett sådant fall.

Rättssekreterare och domare Margareta Larsson har handlagt promenaden i det vackert röda och stormaktstids ståtliga Stenbockska palatset på Riddarholmen. Det bäst bibehållna av Riddarholmens adelspalats. Frågan som de fem domarna från domstolen har att ta ställning till är om en person med behov av promenader kan få detta tillgodosett på annat sätt än genom kommunen.

– Täby kommun menar att det inte är deras uppgift när det finns frivilliga organisationer som kan göra detta, säger Margareta Larsson och ler pillemariskt samtidigt som hon säger sig ana vilket

beslut som kommer att fattas.

Och vilket beslut är det?

– Det kan jag ju inte säga, men det går att föreställa sig åt vilket håll det lutar. Domen blir ju prejudicerande.

Sedan i somras har Rune kommit ut fyra gånger. I februari 2007 har Runes promenader nått vägs ände. Då faller domen. Promenaderna är nu politisk dynamit. Den juridiska frågan är hur socialtjänstlagen ska tolkas. Eller omtolkas.

Den politiska: hur äldrevården ska organiseras.

Konsekvenserna?

Promenaderna åter – eller en resa tillbaka till sekelskiftets krigssjukvård?

Socialnämnden i Täby företräds av Celcus advokatbyrå.

Vem företräder Rune?

MARTIN SCHIBBYE OCH **MARTIN ALBINSON** STUDERAR JOURNALISTIK PÅ JOURNALISTHÖGSKOLAN – JMK I STOCKHOLM. **SOFIA RUNARSDOTTER** ÄR FOTOGRAF BOSATT I STOCKHOLM.

FIBnoterat

AKADEMILEDAMÖTER PÅ KRIGSSSTIGEN

»Som svensk blir man dummare på engelska, och den första konsekvensen tycks vara att man inte märker det«

Horace Engdahl (det vänstra citatet) och Sture Allén vill göra upp räkningen med vad de kallar för utlandsfjäsk och barbari. Därför har de skrivit ett försvar av det svenska språket mot den allt vanligare engelskan. På tal om engelska som undervisningsspråk konstaterade Engdahl till och med: »Kan det vara så att vi är så malliga över att behärska supermaktsspråket, att vi glömmer bort att de två största europeiska språken är ryska och tyska?«

»Engelskan har spridit sig på grund av kanoner och krigsfartyg, numera sekundärade av amerikanska tvåloperor«

2 %

Två (2!) procent av jordens befolkning äger 50 procent av de ekonomiska tillgångarna. Däremot äger 50 procent av mänskligheten endast (1!) procent av tillgångarna, enligt en ny rapport från FN.

DE SMETADE MENSBLOD I ANSIKTET«

FBI-rapport avslöjar nya detaljer om behandlingen av Guantánamofångarna.

Nato dödade "för många" civila

Den "Nato-ledda internationella styrkan" i Afghanistan medger att den sköt ihjäl alldeles för många civila afghaner under 2006, rapporterar Ekot. Nato påstår att man den senaste tiden "sett över sina rutiner för att komma fram till hur antalet civila dödsoffer ska kunna minskas". Natosoldaterna anklagades bland annat för att förra året ha dödat ett tiotal civila i flygangrepp, under strider och när soldater som känt sig hotade öppnat eld. Till och med den annars så västtillvände presidenten Hamid Karzai har värdjat till de utländska trupperna "att visa större återhållsamhet" efter att två civila döts av Natosoldater. Hur stort mörkertalet verkar ingen vilja spekulera i.

NATOHÄLSNING. Flickan har döts av "fredsbevarande eld".

Ja, det är helt orimligt. Jag har ju erfarenhet av det här. Som utrikesminister drev jag linjen att vi borde resonera med PLO och Arafat, men då var PLO terroriststämplat precis som Hamas är i dag. Och jag fick ju en jävla kritik i riksdagen, också från en del partivänner. Man skulle inte prata med dom här. Men jag hävdade precis som Olof Palme att resonemang och dialog är bättre än konflikt och krig. Och tror man på det man står för, då bör man kunna få dom andra att förstå vad det gäller. Och det lyckades, för den här 'terroristen' Arafat fick ju så småningom Nobels fredspris.

Den bortgångne före detta utrikesministern Sten Andersson, i Uppdrag granskning, om bojkotten av hamasregeringen.

Kritik av Sveriges Colombiapolitik

Fernando Rendón, grundare till Medellins Internationella Poesifestival i Colombia och mottagare av det alternativa nobelpriset Right Livelihood Award har riktat kritik mot Sveriges stöd till förhandlingsprocessen mellan den colombianska regeringen och paramilitärerna.

– Sverige har i god tro kommit att stödja en process som är skadlig för det colombianska samhället. Paramilitärerna, som är det colombianska inbördeskrigets värsta förbrytare, får avtjäna sina korta straff på semesteranläggningar, samtidigt som man lyckats penetrera hela statsapparaten och skaffa sig stort politiskt inflytande, säger Rendón.

Det rapporterar Colombianätverket. Vidare konstaterar man att EU samtidigt satt upp gerillaorganisationerna FARC och ELN på sin terroristlista. Fernando Rendón menar att man därigenom förhindrar en förhandlingslösning på konflikten.

– Sverige borde spela en aktivare roll och arbeta för att gerillagrupperna stryks från terroristlistan. På så sätt skulle man öppna vägen för en politisk lösning på den colombianska tragedin, med social rättvisa och verklig demokrati på alla samhällets nivåer.

JONAS EKLÖF

Amnesty: Avrättningen av Saddam hindrar rättvisan

En pressnotis publicerad på hemsidan, beklagar Amnesty avrättningen av Saddam Hussein. "Dödsstraffet är inhumant och har ingen plats i ett civiliserat samhälle. Det brutaliserar och risken är att det spär på våldsspiralen i Irak... Varje åtalad har rätt till en korrekt rättegång oavsett hur allvarliga brott personen anklagas för. Denna grundregel förbisågs rutinmässigt under Saddams decennier av tyranni. Irak av idag kunde ha visat att det är möjligt att med en korrekt rättslig prövning avkräva ansvar. Den möjligheten är nu förlorad."

JONAS EKLÖF